

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM ÉVKÖNYVE L.

A
HERMAN
OTTÓ
MÚZEUM
ÉVKÖNYVE

L. (2011)

TARTALOM

<i>Előszó</i>	9
<i>Viga Gyula köszöntése</i>	11
<i>Viga Gyula publikációi (1975–2011)</i>	13
TERMÉSZETTUDOMÁNY	
SZAKÁLL Sándor–KRISTÁLY Ferenc–ZAJZON Norbert–NÉMETH Norbert–FEHÉR Béla <i>Másodlagos foszfátok és szulfátok a diósgyőri Fényeskő-völgy kovásodott metariolitjában</i>	35
RÉGÉSZET	
SZOLYÁK Péter <i>Elsődleges nyersanyag-feldolgozás nyomai a szeletai kvarcporfir lelőhelyén (Bükkszentlászló)</i>	47
CSENGERI Piroska <i>Középső neolitikus arcós edények Garadnáról (Hernád-völgy)</i>	67
P. FISCHL Klára–HELLEBRANDT Magdolna–REBENDA János Pál <i>A füzesabonyi kultúra települése Emőd–Istvánmajor (M30/36. lh.) és Emőd–Karola szőlők területén</i>	105
HELLEBRANDT Magdolna <i>Bronz tekercs Abaujdevecserrel</i>	131
KOÓS Judit <i>Újabb adatok bronzkori agyagplasztikánkhöz</i>	153
SIMON László <i>Római császárkori lándzsa a miskolci Avasról</i>	167
RINGER István <i>Beszámoló a sátoraljaújhelyi vár régészeti feltárásának első éveiről (2007–2011)</i>	193
MAKOLDI Miklós <i>Tokaj, Rákóczi-vár múltja az elmúlt öt év ásatási tapasztalatainak tükrében</i>	205
HAJDÚ Melinda <i>A Herman Ottó Múzeum régészeti kutatásai 2008</i>	219
HAJDÚ Melinda <i>A Herman Ottó Múzeum régészeti kutatásai 2009</i>	235
MISKOLCZI Melinda <i>A Herman Ottó Múzeum régészeti kutatásai 2010</i>	255
TÖRTÉNETTUDOMÁNY	
GÁL-MLAKÁR Zsófia <i>Tomori Pál, Benkner János és a sajkóközi pasztofórium lehetséges kapcsolatáról</i>	273
GYULAI Éva <i>Hunyadi János emblémája Ottavio Strada 1585 körül készült rajzán</i>	287
MAROZSÁN Zsolt <i>Köves mesterségek a Hegyalján a 16–19. században</i>	307
TAMÁS Edit <i>Adalékok Trautsonfalva/Hercegkút két és fél évszázados történetéhez</i>	325

SPÓNER Péter	
<i>Céhes iparosok Miskolc Város Tanácsának szolgálatában (1761–1848)</i>	335
HAZAG Ádám	
<i>Kétfestő műhelyek Magyarországon</i>	349
SZALIPSZKI Péter	
<i>Külön és együtt — Abaúj és Torna vármegye egyesülései</i>	359
CSÍKI Tamás	
<i>Remiség és polgárosodás Borsod vármegyében Lévy József életpályájának személyes tapasztalata alapján</i>	385
PORKOLÁB Tibor	
<i>Lévy, a dicsszónok</i>	397
NÉPRAJZ	
BODNÁR Mónika	
<i>Felföldi gyolcsosok és leszármazottaik térségünkben — Adatok a Putnokon letelepedett gyolcsosok történetéhez és a Gömöri Múzeum textilgyűjteményéhez</i>	407
MŰVÉSZETTÖRTÉNET	
PIRINT Andrea	
<i>A Napóleon-kultusz képzőművészeti emlékei képes levelezőlapokon</i>	433
SÜMEGI György	
<i>Szalay Lajos háborúja — A fegyverek közt (sem) hallgatnak a múzsák</i>	453
VÁMOSI Katalin	
<i>A miskolci avas-déli római és görög katolikus templom építéstörténete</i>	463
GODA Gertrud	
<i>Jószay Zsolt. A szobrász és alkotásai</i>	477
KÖZLEMÉNYEK	
RÉMIÁS Tibor	
<i>In Memoriam Gáspár Mihály (1890–1970)</i>	495
FEHÉR József	
<i>Bodrogközi anekdoták és igaz történetek</i>	505
SISKA József	
<i>Battyán — Egy bodrogközi falu a 16–17. században</i>	517
HIDEG Lórántné	
<i>A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei múzeumi szervezet évkönyvei, közleményei és kiadványsorozatai 1900–2000</i>	523
<i>Szerzői útmutató</i>	(melléklet külön lapon)

CONTENT/INHALT

<i>Preface</i>	9
<i>Congratulation for Gyula Viga</i>	11
<i>Gyula Viga's publications (1975–2011)</i>	13
NATURAL SCIENCE	
SZAKÁLL, Sándor–KRISTÁLY, Ferenc–ZAJZON, Norbert–NÉMETH, Norbert–FEHÉR, Béla <i>Secondary phosphates and sulphates in the silicified metarhyolite at the Fényeskő valley, Diósgyőr, Bükk Mts., Hungary</i>	33
ARCHAEOLOGY	
SZOLYÁK, Péter <i>Primary processing of the raw material in the site of Szeletian quartz-porphyry (Bükkszentlászló, Hungary)</i>	47
CSENGERI, Piroska <i>Middle Neolithic vessels with human face representation from Garadna (Hernád valley, Northeast Hungary)</i>	67
P. FISCHL, Klára–HELLEBRANDT, Magdolna–REBENDA, János Pál <i>Siedlung der Füzesabony kultur auf dem gebiet Emőd–Istvánmajor (Fundstelle M30/36) und Emőd–Karola szőlők</i>	105
HELLEBRANDT, Magdolna <i>Bronze spiral of Abaújvecser</i>	131
KOÓS, Judit <i>New data to our clay figurines of the Bronze Age</i>	153
SIMON, László <i>Spearhead of the Roman Imperial Age from the Miskolc–Avas (Northeast Hungary)</i>	167
RINGER, István <i>Report of the archaeological excavation in the Castle of Sátoraljaújhely (2007–2011)</i>	193
MAKOLDI, Miklós <i>The past of Rákóczi Castle, Tokaj (Northeast Hungary) in the light of experiences in the last five years</i>	205
HAJDÚ, Melinda <i>Archaeological researches of the Herman Ottó Museum in 2008</i>	219
HAJDÚ, Melinda <i>Archaeological researches of the Herman Ottó Museum in 2009</i>	235
MISKOLCZI, Melinda <i>Archaeological researches of the Herman Ottó Museum in 2010</i>	255
HISTORY	
GÁL-MLAKÁR, Zsófia <i>From the possible connection among Pál Tomori, János Benkner and the tabernacle of Sajókaza (Hungary)</i>	273

GYULAI, Éva	
<i>John of Hunyad's emblem on drawing of Ottavio Strada, around 1585</i>	287
MAROZSÁN, Zsolt	
<i>Crafts of stone shaping in the Hegyalja from the 16th to the 19th century</i>	307
TAMÁS, Edit	
<i>Data for the two and half centuries old history of Trautsonfalva/Hercegekút</i>	325
SPÓNER, Péter	
<i>Guild craftsmen in employ of Miskolc City Council (1761–1848)</i>	335
HAZAG, Ádám	
<i>Blue dye works in Northeast Hungary</i>	349
SZALIPSZKI, Péter	
<i>Being singular and all — The unions of Abaúj and Torna Comitats (Counties)</i>	359
CSÍKI, Tamás	
<i>Society of orders and bourgeois society in the Borsod County on the basis of the personal experience of the career of József Lévy</i>	385
PORKOLÁB, Tibor	
<i>Lévy, the laudatory orator</i>	397
ETHNOGRAPHY	
BODNÁR, Mónika	
<i>Linen merchants and their descendants in our region. Data to the history of the settled linen merchants in Putnok and the textile collection of Gömör Museum</i>	407
HISTORY OF THE ARTS	
PIRINT, Andrea	
<i>The art relics of Napoleon cult on postcards</i>	433
SÜMEGI, György	
<i>The war of Lajos Szalay — (Not even) among the arms the muses keep silent</i>	453
VÁMOSI, Katalin	
<i>Building history of the Roman and Greek Catholic church of Avas–Dél (South Avas), Miskolc (Northeast Hungary)</i>	463
GODA, Gertrúd	
<i>Zsolt Józsay. The sculpture and his works of art</i>	477
PROCEEDINGS	
RÉMIÁS, Tibor	
<i>In Memory of Mihály Gáspár (1890–1970)</i>	495
FEHÉR, József	
<i>Anecdotes and true stories from the Bodrogeköz</i>	505
SISKA, József	
<i>Battyán — A village of Bodrogeköz in the 16th and 17th centuries</i>	517
HIDEG, Lórántné	
<i>Yearbooks, News and Series of the Borsod–Abaúj–Zemplén County Museums 1900–2000</i>	523
<i>Guide for the authors</i>	(annexed in a separate paper)

ANNALES
MUSEI
DE HERMAN
OTTÓ
NOMINATI
2011

A HERMAN OTTÓ MÚZEUM
ÉVKÖNYVE

L.

MISKOLC

2011

Jahrbuch des Herman Ottó Museums, Miskolc (Ungarn)
Yearbook of the Herman Ottó Museum, Miskolc (Hungary)
Les Annales des Musée Herman Ottó, Miskolc (Hongrie)

Főszerkesztő:
PUSZTAI TAMÁS

Szerkesztőbizottság:
TÓTH ARNOLD–PIRINT ANDREA–SZOLYÁK PÉTER

Technikai szerkesztő:
SZOLYÁK PÉTER

ISSN 0544–4225

Az angol nyelvű fordításért felel:
SZOLYÁKNÉ MALLÁK ÁGNES–SZOLYÁK PÉTER

Borítóterv:
SZOLYÁK PÉTER

A borítón szereplő képek: 1. Az abaújdevecseri bronz tekercs (Fotó: Kulcsár Géza), 2. Vászonsfestő–
kékfestő minta elszórt levélmintával (Fotó: Hazag Ádám), 3. Részlet F. Myrbach képeslap-
illusztrációjából, 1912 körül. Kiadó: M. Munk, Bécs. (Fotó: Pirint Andrea)

A kötet megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alap Múzeumi Szakmai Kollégiuma
és a Tiszai Vegyi Kombinát Nyrt. támogatta.

Nemzeti
Kulturális
Alap

Kiadja a miskolci Herman Ottó Múzeum
Felelős kiadó: Dr. Pusztai Tamás PhD, megyei múzeumigazgató
Készült a TIPO-TOP Nyomdaipari és Szolgáltató Kft. nyomdájában, Miskolcon.
Felelős vezető: Solymosi Róbert ügyvezető

ELŐSZÓ

A Herman Ottó Múzeum Évkönyvének jubileumi, ötvenedik kötetét készítettük el. 1957-től a múzeumunk életének egyik legbiztosabb pontja az évről-évre megjelenő évkönyvünk volt. Köszönhetjük ezt elődeinknek, az évkönyvet elindító kiváló tipográfus Komáromi Józsefnek, vagy a legutolsó évtizedek szerkesztői munkáját magára vállaló, éppen most hatvan éves Viga Gyulának. A tanulmányok írása, szerkesztése, a nyomdai munkák szervezése sajátos ritmust adott a múzeumi életnek. Többünk számára ez volt az első hely, ahol kutatásainkat bemutathattuk a külvilágnak egy olyan tudományos környezetben, ahol nagy megtiszteltetés volt számunkra, hogy együtt publikálhattunk olyan szerzőtársakkal, akiket korábban csak egyetemi tananyagként ismertünk és titkon úgy gondoltuk, talán nem is létező személyek. Hálával gondolok vissza erre az első lehetőségre.

Évek óta beszélgetünk már kollégáinkkal, mi az, amin változtatni kellene a múzeum életében. A jelenkor eseményei, a múzeumok életének átszervezéséhez kapcsolódó tapasztalataink az egyik legfontosabb értékünkön, a Múzeumi Évkönyvön való változtatás kapcsán is óvatosságra intenek. Ezt figyelembe véve adjuk ki a Herman Ottó Múzeum Évkönyvének ötvenedik évfolyamát. Változtattunk a formán és a tematikán is. Szeretnénk, ha az itt megjelenő publikációk még szorosabban kapcsolódnának a múzeum által végzett munkákhoz, a múzeumi gyűjteményhez. Az elmúlt két évtized során megfigyelhető volt az a folyamat, melynek során kollégáink terepi kutatásaik eredményeinek első publikálási helyéül nem a Herman Ottó Múzeum Évkönyvét, hanem más múzeumok, kutatóintézetek periodikáit választották. Ennek az egyik — kimondott — oka az volt, hogy a hagyományos B5-ös formátum mellett egyre jobban elterjedtek azok az A4-es formátumú múzeumi évkönyvek és szakfolyóiratok, melyek méreteiknél fogva alkalmasabbak tárgyrajkok, tárgyfotók közlésére, gyűjtemények, terepi kutatások bemutatására. A Múzeumi Évkönyv híven kell, hogy tükrözze azt a munkát, melyet a múzeumban és a múzeumhoz kapcsolódó külső szellemi műhelyekben végeznek. Egy több éven keresztül folyó kutatás eredményeinek a feldolgozása éveket vesz igénybe. A kutatás során múzeumba jutott műtárgyak restaurálása, megőrzése, feldolgozása is jelentős energiákat igényel. E munkák bemutatásának egyik színtere a Múzeumi Évkönyv, aminek olyan minőségben és formában kell megjelennie, amely a múzeumi gyűjtemény gondozására fordított energiákhoz mérhető. Reményeink szerint ez az új forma megfelel ezeknek az igényeknek, és visszatérnek hozzánk azok a szerzők is, akiknek egyébként a Herman Ottó Múzeum Évkönyvében lett volna eddig is a helyük. Egy muzeológusnak a saját múzeumi évkönyvébe írni kötelesség. Nem csak azért, mert így mérhető a munkája, hanem azért is, mert a munkáink egy részének „csöndesebb” jellege miatt csak az Évkönyvön keresztül ismerheti meg a világ, mi is történik valójában egy múzeumban.

A Múzeumi Évkönyv csereeszköz. A mi múzeumainknak nincs arra lehetősége, hogy minden szakfolyóiratot, szakmai kiadványt megvásároljanak. Szakkönyvtárunk gyarapításának egyetlen módja a csere, a Herman Ottó Múzeum Évkönyvének eljuttatása Európa és a világ több mint 300 partnerintézményébe, könyvtárába, múzeumába, hogy cserébe hozzájuthassunk

a történeti, régészeti, néprajzi és természettudományos muzeológia legújabb kutatási eredményeihez. Az így könyvtárunkba érkező magyar és európai múzeumi évkönyvek jól tükrözik a világ változását, illetve azt is, hogy egy ország, egy múzeum a külvilág számára mit tart fontosnak megmutatni. A Délszláv háborúban szétbombázott Szerbia jobbnál jobb múzeumi kiadványait tekintve jól látható, hogy a múzeumok társadalmi szerepe nem értelmezhető egyszerűen az adott régió anyagi erőforrásainak visszatükröződéseként. Vannak olyan régiói Európának, ahol a Múzeumi Évkönyv fogalma teljesen ismeretlen. Több német tartományban is irigykedve tekintenek vissza arra a magyarországi rendszerre, ahol, ha a kutató egy régió történeti, néprajzi, régészeti kutatásának eredményeit kívánja összegezni, a legjobb forrásokra a múzeumok évkönyveiben talál rá. E célnak megfelelően a formátum mellett változtattunk a közölt tanulmányok struktúráján is. E változtatás során legfontosabb szempontunk az áttekinthetőség volt. A publikációk magyar és idegen nyelvű összefoglalóval, valamint a keresést elősegítő kulcsszavakkal kiegészítve jelennek meg.

Kinek készítjük a Múzeumi Évkönyvet? Számos impulzus érte és éri a múzeumokat, melyek a világgal való kapcsolataink kiszélesítése felé terelik mindennapi életünket. Látszik ez kiállításaink szemléletének, formájának változásán is. Az interaktív látványelemek megjelenése, az új múzeumpedagógiai technikák alkalmazása talán e változások két legmarkánsabb megjelenése. E változások a Múzeumi Évkönyvet sem kerülhetik el, de az itt közölt publikációk tematikáján nem kívánunk módosítani, sőt szűkítjük azt. A Múzeumi Évkönyv a szakembereknek, valamint a múzeumi kutatás iránt érdeklődő nagyközönségnek szól, és azt mondja el, hogy milyen gyűjteményeink vannak, és ezekhez kapcsolódóan milyen terepi és múzeumi kutatásokat végzünk. Minden sora arról kell szóljon, hogy miért is tartunk fenn múzeumokat. Ez pedig a múzeumi gyűjtemény és az ahhoz kapcsolódó terepi és közgyűjteményi kutatás. Ez az, amit egy másik közművelődési intézmény a múzeum helyett nem tudna elvégezni, ugyanis nekik nincs gyűjteményük.

Magyarország legnagyobb megyei múzeumi rendszerének a centrumaként a Herman Ottó Múzeumban arra törekszünk, hogy bármi történjék is a megyei múzeumi rendszerrel, a miskolci Herman Ottó Múzeum központi tudományszervező szerepe megmaradjon. E szerephez igazodva megmaradunk a klasszikus múzeumi szakágak és gyűjtemények — történeti, régészeti, néprajzi, képző- és iparművészeti — és a Herman Ottó Múzeum speciális gyűjteményeihez — ásványtár, irodalomtörténet — kapcsolódó kutatások eredményeinek egy helyen történő bemutatásánál. Az évkönyvünkben található tanulmányok elektronikus formában való megjelenésével igyekszünk megteremteni a lehetőségét annak, hogy a kizárólag egy adott téma iránt érdeklődő kutatók is eredménnyel használhassák Évkönyvünket, és az itt közölt kutatási eredmények gyorsabban bekerüljenek a magyar és nemzetközi tudományos élet vérkeringésébe.

Szerkesztőtársainkkal bízunk benne, hogy mind mostani, mind leendő szerzőinknek és olvasóinknak is örömet szerzünk majd a Herman Ottó Múzeum Évkönyve jelenlegi és későbbi kötetének elkészítésével, és további generációknak biztosíthatunk még lehetőséget múzeumi ismereteik és a világról alkotott gondolataik közzétételére egy olyan környezetben, amely csak egy múzeumban jöhet létre.

Miskolc, 2012. július 11.

*Dr. Pusztai Tamás PhD
megyei múzeumigazgató*